

MIRE VALÓ A TANKÖNYV

Mielőtt e bonyolult kérdésre válaszolnánk, tegyünk fel egy másik kérdést is. Mi a tankönyv? A Magyar Nyelv Értelmező Szótára szerint „A tankönyv valamely tantárgynak vagy tudományszaknak oktatás céljára a tantervben meghatározott és rendszerezett, tanévek szerint felosztott ismeretanyagát tartalmazó könyv.” (VI. kötet 482. lap.)

Mínthogy e meghatározásban lényeges fogalmi jegynek tekintem az „oktatás céljára” kitétel, aligha marad kétség afelől, hogy a tankönyv tanulni való könyv. S ezzel a cím kérdésére is választunk.

A dolog azonban nem ilyen egyszerű, mert egyes pedagógusok nézete szerint a tankönyv nem tartozik a tanuló szerszámai közé, sőt nincs is rá szükség. A főváros egyik iskolájában a tankönyvet a tanár a tanév első óráján félreérthetetlenül egészségügyi célú s nem a pedagógia, hanem a higiéné körébe tartozó papírnak minősítette, még arra sem tartva alkalmasnak, hogy a tankönyv kiegészítője legyen halhatatlan magyarázatainak. Nincs semmi félreértés, ez az illető nézete s nem az a többszáz éves gyakorlat, hogy a tanári magyarázat egészítse ki a tankönyvet. Ám mindez itt csak részletkérdés.

A tény azonban — nagyon szerényen fogalmazva — elgondolkodtató. Kevésbé szerényen szólva: felháborító. Felháborító, hogy még mindig akadnak — s nem is kevesen —

tanárok, akik diktálnak, jegyzeteltetnek, egyetemessit játszanak 14—15 éves gyerekek tanítása címén, — anyagot, adathalmazt, ismeretet ömlesztnek egybe, mintha mi sem történt volna az oktatásban a túlterhelés csökkentésére s mintha az érvényben levő, nagy gonddal, körütekintéssel és áldozattal készült tankönyveket nem a lehetőség szerint legjobb, metodikailag is művelt szakemberek, hanem analfabéták írták volna. Nem szólva arról, hogy a tudás, a könyv szeretetére nevelt tizenévesekben minő romboló hatású a destruktív megjegyzés, ha forrása történetesen egy tényleges, vagy képzelt lángeleme volt is.

Világos, hogy a tankönyv táneszköz s nem automata, amely gombnyomásra működve fölöslegessé teszi az oktató-nevelő munka középponti alakját, a pedagógust. De nem kevésbé világos az is, hogy a tankönyvnek határozott és tiszteletreméltó funkciója van. Mert az „...a tantervben meghatározott és rendszerezett, tanévek szerint felosztott ismeretanyagot tartalmazó könyv.”

Olyan tény ez, — makacs és támadhatatlan — amelyet még a maximalizmus kétes értékű olimpikonjainak is illenék tudomásul venni. Attól még nyugodtan őrizhetik a bölcsek követ.

Pálmai Kálmán
Budapest

A CSOPORTOS OKTATÁS ALKALMAZÁSA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI TÖRTÉNELEMTANÍTÁSBAN

A pedagógusok keresik a legmegfelelőbb, a legjárhatóbb utat a tantervi célok elérése érdekében. Alapvető feladat a szemléletesség fokozása, a tanulói aktivitás biztosítása, az öntevékenység megteremtése, a közösségi munkában rejlő lehetőségek kiaknázása. Ebből következik, hogy egyre több helyen kísérletek folynak az öntevékeny, aktivizáló történelemtanítással.

Külföldön — főleg a Német Demokratikus Köztársaságban és Lengyelországban — kísérleteket folytatnak a csoportos történelemtanítással. A lengyelországi kísérletről dr. Szabolcs Ottó számol be a Történelemtanítás

1966. évi 1. számában. Főleg a Lublin megyei iskolákban kísérleteznek csoportokra bontott, önálló munkára felépített történelemórákkal.

Az osztályt négy fő csoportokra osztják, állandó jellegű csoportokra, és ezek a kis kollektívák közös munkával oldják meg az órai, iskolai, esetenként a házi feladatokat is. Első feltételként tekintik a kísérletező lengyel kar társak, hogy a csoportokat tervszerűen, jól válogassák össze. A csoportok egyben állandó ülésrendbe tartoznak. Egy csoportba baráti közösséget alkotó, különböző felkészültségű és érdeklődésű tanulók kerülnek, hogy egy-